

Poročila in ocene

1.19 Objavljena recenzija, prikaz knjige, kritika

Sodelovanje Slovenskega šolskega muzeja s Pedagoškim muzejem Ukrajine

Prispevek predstavlja povezovanje Slovenskega šolskega muzeja v Ljubljani in Pedagoškega muzeja Ukrajine v Kijevu (Педагогічний музей України, Київ/Pedagogical Museum of Ukraine, Kyiv), ki je leta 2014 prispevalo k boljši razstavnici predstavitvi matematika F. Močnika in njegovih učbenikov v ukrajinščini in romunščini. Sodelovanje pri mednarodnem razstavnem projektu Poti izobraževanja v slovanskem svetu/Paths of education in the Slavic world (2016), ki je leta 2019 gostoval tudi v Kijevu, se je nadaljevalo na mednarodnih srečanjih s simpoziji šolskih muzejev (Dordrecht 2017; Copenhagen 2019: na temo digitalizacije). V obliki spletnih konferenc so muzejski kolegi iz Kijeva prisotni tudi na mednarodnih znanstvenih in muzejskih srečanjih (2022: ISCHE 43 Milano, Zagreb, Macerata). Digitalne oblike sodelovanja omogočajo povezovanje tudi v izjemnih razmerah (kot npr. 6. aprila 2022 s solidarnostno konferenco šolskih muzejev – Ukraine-Solidarity-Conference School Museum), v podporo muzejskim kolegom v Ukrajini in prizadevanjem za mir.

V času, ko je Ukrajina od četrтка, 24. februarja 2022, izpostavljena vojni agresiji, smo zaskrbljeni in v stikih s kolegi v sorodnem Pedagoškem muzeju v Kijevu (Педагогічний музей України, Київ/Pedagogical Museum of Ukraine, Kyiv), pa tudi z drugimi šolskimi/pedagoškimi muzeji po svetu in raziskovalci zgodovine izobraževanja, povezanimi v mednarodni konferenci za zgodovino izobraževanja ISCHE in evropskem pedagoškem združenju ECER oz. mreži 17. Histories of Education. Da po svojih povezavah posredujemo v Ukrajino vsaj svojo besedo solidarnosti. Tako kot je že 24. februarja 2022 dopoldne jasno zapisalo svoje stališče mednarodno Združenje za slovanske, vzhodnoevropske in evroazijske študije ASEES – The Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies: »Smo z ljudmi Ukrajine in Rusije, ki nasprotujejo tej vojni.« Tej izjavi zoper agresijo Rusije na Ukrajino se je v prizadevanjih za mir pridružila vrsta mednarodnih znanstvenih združenj, ustanov, inštitutov in univerz.¹

Sodelavci Slovenskega šolskega muzeja z zanimanjem spremljamo dejavnosti sorodnih šolskih/pedagoških muzejev po svetu, z njimi sodelujemo, si

¹ ASEES Board Statement on Russia's Military Assault on Ukraine – The Board of Directors of the Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies condemns Russia's military assault on Ukraine and President Putin's use of historical distortions and cynical lies to justify Russia's attack on Ukrainian sovereignty. We stand with all the people of Ukraine and Russia who oppose this war. <https://www.aseees.org/advocacy/aseees-executive-committee-condemns-russias-military-assault-ukraine>.

Razstava Poti izobraževanja v slovanskem svetu v Pedagoškem muzeju Ukrajine v Kijevu, 2019 (hrani SŠM, fototeka, foto Pedagoški Muzej Kijev).

izmenjujemo publikacije in informacije ter se srečujemo na mednarodnih simpozijih. O teh in o drugem sodelovanju šolskih muzejev pozorno poročamo v reviji Šolska kronika še iz časov, ko je izhajala kot Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete v sodelovanju šolskih/pedagoških muzejev v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani. Z muzejsko predstavitvijo šolstva v Ukrajini smo se najprej srečali julija 2003 na 10. mednarodnem simpoziju šolskih muzejev v Bremnu, ki je pod naslovom Pokažite, kar imate! tematsko predstavil zgodovino šolstva v muzeju.² Program je vključeval tudi predavanje o memorialnem šolskem muzeju na eni od kijevskih srednjih šol s tradicijo (Klovsky licej, št. 77, ustanovljen 1900).³ Svitlana Petrovska je s slovansko širino govorila o zbirki in razstavnih predstavitvi njihove šolske preteklosti,⁴ kot so priljubljene na vrsti šol evropskega vzhoda, pa še kje.

2 B. Šuštar, Pokažite kar imate! Predstavitev zgodovine šolstva v muzeju. 10. mednarodni simpozij šolskih muzejev v Bremnu, 2003, *Šolska kronika* 37–13, 2004, št. 1, str. 158–164.

3 Svitlana Petrovska, The museum of Klovsky Lyzeum in Kiev, Ukraine/ Das Museum zur Geschichte des Klovsky-Lyzeums in Kiev, Ukraine, *Zeitschrift für Museum und Bildung* 60/2004, str. 64–66; Кловський Ліцей, <http://klovsky77.com.ua/>.

4 Музей історії Кловського ліцею № 77. <http://klovsky77.com.ua/24-shkilne-zhittya/81-muzej.html>; <http://klovsky77.com.ua/2-uncategorised/62-history.html>

Tudi simpozija 2005, ki je v potekal v nekdanji kartuziji Ittingen v Švici⁵ – tudi tam so slovenske sledi,⁶ sta se udeležili ukrajinski kolegi iz muzeja Liceja Klovsy v Kijevu, a to še niso bile povezave s Pedagoškim muzejem Ukrajine. Pod naslovom *The Role of School Museum in 21. Century* smo tedaj razpravljali o vlogi naših muzejev v novem stoletju.⁷

Najprej smo Pedagoški muzej Ukrajine v Kijevu poznali bolj na daljavo, saj smo ga opazili v spletnih in drugih zapisih med šolskimi/pedagoškimi muzeji v Evropi, tudi zaradi njegove tradicije. Muzej, katerega zbirka sega v leto 1901 in deluje v historični stavbi, grajeni prav za pedagoški muzej, je tudi zaradi svoje bogate dejavnosti in zanimive tradicije dobil mesto tudi v kratkem pregledu šolskih muzejev v Evropi. Tako je bil med šolskomuzejskimi temami predstavljen v evropski družbi na zahodu (na pariški konferenci ICOM in v publikaciji ICOFOM 2014)⁸ in na vzhodu (z objavo teme 2012 v ruski reviji *Voprosy muzeologii/ The Problems of museology*⁹ ter 2015 v zborniku bolgarskega Pedagoškega muzeja v Gabrovu).¹⁰ Pedagoški muzej v Kijevu tako v muzejskem svetu ni neznan, med zavzetimi raziskovalci muzejev in zgodovine izobraževanja pa sploh ne.

Leta 2014 smo pričeli s Pedagoškim muzejem Ukrajine bolj zavzeto sodelovati. Najprej pri občasni razstavi o našem slavnem **matematiku Francu vitezu Močniku (1814–1892)**, ki smo jo ob 200. obletnici rojstva našega mednarodno znanega pedagoga pripravljali z muzejem za Cerkno in Idrijo.¹¹ Matematik dr. Močnik je 1846–49 deloval na tehnični akademiji v Lvivu/Lvovu/Lembergu v tedaj avstrijski Galiciji, danes v Ukrajini, in zatem še na univerzi v češkem Olomucu.

5 Kartause Ittingen. <https://www.kartause.ch/en>

6 V izjemnem kulturnem centru, ki je ohranil nekaj samostanskega duha nekdanje kartuzije Ittingen, je bila tedaj na ogled stalna razstava o kartuzijanih – sodobnost so predstavljale fotografije Tomaža Lauka, posnete v kartuziji Pleterje (J. Hollenstein, Lauko, Tomaž, *Zgovorna tišina*, 1986). Kartuzijani so v času turške nevarnosti v Ittingenu kupili star avguštinski samostan in ga v uredili v kartuzijanski samostan, lahko načrtovan kot zatočišče za menihe – begunce iz kartuzij na naših tleh. Jože Mlinarič, *Kartuzija Bistra*, 2001, str. 159–160.

7 Marjetka Balkovec Debevec: 11. mednarodni simpozij šolskih muzejev in šolskih zbirk v Ittingenu, Švica 2005 *Šolska kronika*, 38–14, št. 2, 2005, str. 418–422.

8 B. Šuštar: How can museums of education create links? : new and traditional orientation of school/pedagogical museums in Europe. *New trends in museology = Nouvelles tendances de la muséologie = Nuevas tendencias en Museología* : [5–9 Juin 2014 Paris], ICOFOM Study Series, 43a, 2015, str. 264–275. https://icofom.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/18/2018/12/ISS_43a.pdf;

9 B. Šuštar, *Škol'nye muzei Evropy: mnogoobrazie podhodov/Images of musealization of education in some school museums in Europe. Voprosy muzeologii /The Problems of museology*, 2, 2012, str. 80–96.

<https://cyberleninka.ru/article/n/shkolnye-muzei-evropy-mnogoobrazie-podhodov/viewer>

10 B. Šuštar, *Istorija na obrazovanieto i učilišnite/pedagogičeskite muzei v Evropa meždu tradicijata i inovacijata. Istorija na prosvetno delo – novi izsledvanija, unikalni kulturni cennosti i muzejni kolekcii, inovativni formi na predstavjane: meždunarodna naučna konferencija*, Gabrovo, 2014 g.: sbornik dokladi, str. 5–22.

11 Z vrlino in delom, dr. Franc Močnik (1814–1892). <http://museum.ms/exhibition/details/3876/z-vrlino-in-delom-dr-franc-mocnik-1814189>

Po sprva zadržanem spraševanju kolegov v Pedagoškem muzeju v Kijevu o dr. Močniku in njegovem delu se je kmalu pokazalo, da ga v Ukrajini dobro poznajo, imajo v muzejski zbirki njegove učbenike in tudi raziskujejo njegovo delovanje.¹²

V Pedagoškem muzeju v Kijevu so nas prijazno opozorili na sodobne članke o Močnikovih učbenikih¹³ in na projekt Zbirka starih tiskov Pedagoškega muzeja Ukrajine. V njem sta bila deležna posebne pozornosti dva Močnikova učbenika (Aritmetika za drugi razred gimnazije, Lviv 1873, in Računica za vse avstrijske ljudske šole, Dunaj 1896). O tem so poročali maja 2014 na mednarodni konferenci matematikov v Kijevu.¹⁴ Tako je prispevek o pogledih na številne prevode Močnikovih matematičnih učbenikov s sodelovanjem direktorja muzeja dr. Oleksandra Mikhna iz Kijeva obsegal tudi matematikovo ukrajinsko razsežnost pa tudi Močnikovo geometrijo v romunščini.¹⁵ Ta knjiga je izšla 1887 v tedanji avstrijski Bukovini, v Černovicah (Chernivtsi – ukrajinsko: Чернівці romunsko: Cernăuți), od 1875 tudi univerzitetnem mestu. Prav ta univerza je zaradi večdesetletnih slovenskih prizadevanj pred 1918 vzbujala pozornost tudi pri nas.¹⁶ S temo o prevodih Močnikovih učbenikov, tudi v ukrajiniščino, so se jeseni 2014 seznanili tudi naši matematike in fiziki.¹⁷

Od 2015 je potekalo naše sodelovanje pri muzejski predstavitvi **Poti izobraževanja v slovanskem svetu**,¹⁸ ki je v povezovalni vlogi Zveze zgodovinskih društev Slovenije (ZZDS) in Forumu slovanskih kultur (FSK) nastajala ob sodelovanju šolskih muzejev in raziskovalcev slovanskih držav. Razstavo smo predstavili v našem muzeju v Ljubljani konec leta 2016, pozneje pa tudi v Pokrajinskem ar-

12 O. Mikhno, Ukrainian ways of Franz Mochnik (to the 200th anniversary of the Slovenian mathematician and teacher). <http://pmu.in.ua/news/ukrayinski-shlyaxy-francza-mochnika/>

13 Фр. Мочник, Аритметика для II класу гімназій (перекл. з нім. О. Дейницького і Т. Іскрицького, Львів, 1873); Фр. Мочник, Книжка рахункова для австрійських звичайних шкіл народних (Відень, 1896). – V. O. Haidey, T. I. Sytnik/V. O. Gajdey, T. I. Sitynik, Підручники з математики у колекції «Педагогічна україніка 1842–1923 pp.» Педагогічного музею України в: [XV] Fifteenth International Scientific Mykhailo Kravchuk Conference 2014, 66–67.

14 «Колекція стародруків Педагогічного музею України» (рукописи, стародруки та рідкісні видання 1477–1923 pp.) – V. O. Haidey, Oleksandr P. Mikhno/Віктор О. Гайдей, О. П. Міхно, Праці вчених-математиків у колекції стародруків Педагогічного музею України, в: [XV] П'ятнадцята міжнародна наукова конференція ім. акад. Михайла Кравчука, 15–17 травня, 2014 р., Київ: Матеріали конф. Т. 4. Історія та методика математики. К.: НТУУ «КПІ», 2014./ Fifteenth International Scientific Mykhailo Kravchuk Conference, May 15–17, 2014, Kyiv: Conference materials. Vol. 4. History and methods of teaching mathematics. K.: NTUU »KPI«, 2014, str. 64–65.

15 B. Šuštar, Pogledi na Močnikove matematične učbenike v prevodih v številne jezike. *Z vrlino in delom: dr. Franc Močnik (1814–1892): katalog občasne razstave ob 200-letnici rojstva matematika dr. Franca Močnika*, ur. M. Magajna, Idrija: Mestni muzej, 2014, str. 41–51.

16 *Slovenski narod*, 8, št. 204, 20. 9. 1875, str. 1–2, V. K., Iz Bukovine. Stoletnica — vseučilišče. (Konec.)

17 B. Šuštar, Svetovi Močnikovih prevodov: razširjenost učbenikov matematike Franca Močnika in poznavanje njegovega dela v nekaterih deželah Evrope, *Strokovno srečanje in 66. občni zbor DMFA Slovenije*, Cerkno, 24. in 25. oktober 2014. – Povzetek, str. 64. <https://www.dmf.si/ODrustvu/Dokumenti/OZ2014-Bilten.pdf>

18 Poti izobraževanja v slovanskem svetu. <http://www.ssolski-muzej.si/slo/news.php?item=365>; <http://www.ssolski-muzej.si/slo/exhibits.php?item=376>

hivu v Kopru, v Bolgariji v Gabrovu in Varni pa še 2019 v Ukrajini v Pedagoškem muzeju. Z zavzetim sodelovanjem ukrajinskih kolegov je razstava predstavila pedagoško preteklost z razvojem pismenosti, vrstami šol, pomembnimi pedagogi, učbeniki ter tipičnimi in izjemnimi pedagoškimi aktivnostmi s posebnim poudarkom na razvoju od srede 19. stoletja do konca 20. stoletja. Kolegi iz Kijeva so prvi poslali razstavno gradivo: njihov izbor je vsebinsko in tehnično pokazal, da gre za muzealce, ki poznajo ustrezne vire in znajo pripravljati zanimive razstave. Tudi pri spremni publikaciji k razstavi o zgodovini ukrajinskega šolstva ni bilo težav z njihovim besedilom, ki sta ga pripravila dr. Oleksandr Mikhno in dr. Olga Sukhomlynska.¹⁹ Razstavo in posebej svoje sodelovanje pri njej so v Pedagoškem muzeju Ukrajine predstavili na konferenci in v publikaciji o evropeizaciji ukrajinske humanistike²⁰ pa tudi na svoji spletni strani²¹ ter na spletni strani Pedagoške fakultete v mestu Ivano-Frankivsk.

Mednarodno potujočo razstavo *Poti izobraževanja v slovanskem svetu*/Шляхи освіти слов'янських народів, ki je bila vsem sodelujočim dostopna z oblikovanimi razstavnimi panoji, posredovanimi v elektronski obliki, so odprli 26. februarja 2019 tudi v Pedagoškem muzeju Ukrajine v Kijevu. Ukrajinska različica razstave je razstavnim plakatom dodala iz zbirke muzeja še pedagoško literaturo (učbeniki, revije, literarna dela) v slovanskih jezikih. Razstava je bila delno prilagojena tudi osebam s težjimi okvarami vida. Imela pa je še eno posebnost, ki nas je tedaj malo presenetila, sedaj pa nam je bolj razumljiva. Zaradi bridke izkušnje z vojaško intervencijo na Krimu, ki so jo Ukrajinci leta 2014 doživeli s strani svoje največje sosede, ukrajinski muzealci ruske predstavitve niso vključili v razstavo.²² Razstava je bila v muzeju v Kijevu na ogled do konca leta 2019 in še nekaj časa v letu 2020.²³

19 O. Mikhno, O. Sukhomlynska, *Poti izobraževanja v slovanskem svetu*/Шляхи освіти слов'янських народів/Paths of education in the Slavic world – Ukrajina/Ukraina/Ukraine. *Poti izobraževanja v slovanskem svetu : muzeji izobraževanja, pedagogi in zgodovinarji odkrivajo kulturni razvoj*, B. Šuštar, D. Čeč, M. Hakl Saje, eds, Ljubljana : Zveza zgodovinskih društev Slovenije – ZZDS = HAS – Historical Association of Slovenia : Forum slovanskih kultur – FSK = Forum of Slavic Cultures, 2016, str. 105–116. <https://plus.si.cobiss.net/opac7/bib/COBIB/288151296>

20 Міхно О. (2018) Педагогічний музей України – учасник і співорганізатор міжнародних музейних заходів: досвід, висновки, перспективи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Перспективні напрямки розвитку музейної справи та музеєзнавства в контексті європеїзації української гуманітаристики». Київ. С. 91–100/ Mikhno O. (2018) The Pedagogical Museum of Ukraine is a participant and co-organizer international museum events: experience, conclusions, perspectives. Materials Ukrainian scientific-practical conference "Future direction of museums and museology in the context of the Europeanization of Ukrainian humanities." Kyiv, str. 91–100 [v ukrajiniščini]. <https://lib.iitta.gov.ua/715728/>

21 Педагогічний музей України – учасник Міжнародної пересувної виставки «Шляхи освіти слов'янських народів» | Педагогічний музей України (pmu.in.ua).

22 'Педагогічним музеєм України прийнято рішення не представляти на виставці країну -агресора – Росію', Міжнародна мобільна виставка «Шляхи освіти слов'янських народів». http://pmu.in.ua/exhibitions/shliahu_osvity/

23 Педагогічний музей України, 16. May, 2020. <https://www.facebook.com/pedmuzua/photos/pcb.1617302965099578/1617301125099762>

Mednarodno sodelovanje slovanskih šolskih muzejev in raziskovalcev smo predstavili julija 2017 tudi na **17. simpoziju šolskih/pedagoških muzejev** v nizozemskem Narodnem pedagoškem muzeju/Nationaal Onderwijsmuseum na novi lokaciji v Dordrechtu, mestu južno od Rotterdama, kjer je bil muzej prej.²⁴ V Dordrechtu so bili tudi ukrajinski kolegi, ki smo jih 2015 vabili že na 15. simpozij k nam v Ljubljano, a jim je uspelo priti šele na muzejsko srečanje na Nizozemsko. Za Dordrecht so pripravili dva prispevka: o različnem delu z obiskovalci muzeja (kustosinja Kira Stepanovych)²⁵ in o razstavnih projektih muzeja (direktor muzeja dr. Oleksandr Mikhno). Ta prispevek je dostopen tudi na spletni strani konference.²⁶ Simpozij šolskih muzejev, predavanja in udeležence so kar obsežno v sliki in besedi predstavili na spletni strani svojega muzeja v Kijevu,²⁷ zapis o simpoziju in temah ter še dveh simpozijских prispevkih sodelavcev Slovenskega šolskega muzeja je 2017 prinesla tudi naša Šolska kronika.²⁸

Oba sodelavca Pedagoškega muzeja Ukrajine sta se udeležila tudi **18. simpozija šolskih muzejev in zbirk**, ki je potekal poleti 2019 na Danskem v Copenhagenu na temo digitalizacije.²⁹ Na tem srečanju sta udeleženca iz Kijeva predstavila digitalizirane ukrajinske knjige 1917–1921³⁰ kot oblike raziskovanja in popularizacije muzejskih zbirk (The Catalogue 'Ukrainian Book of 1917–1921 in the Funds of the Pedagogical Museum of Ukraine' as an Example of Research and Popularization of the Museum Funds in the Digital Age). Tiskovna produkcija v času samostojne ukrajinske državnosti v začetku 20. stoletja, ki jo hranijo v zbirkah pedagoškega muzeja, obsega 103 izdaje knjig v ukrajiniščini, 22 v drugih jezikih in 38 naslovov periodike.³¹ O tem simpoziju in ukrajinskem sodelovanju v Copenhagenu (dr. O. Mikhno, K. Stepanovych) smo 2019 poročali tudi v naši Šolski kroniki.³²

Potem ko se je Evropa naenkrat 24. februarja 2022 znašla v vojni, so tudi muzeji vsaj s simbolično podporo izražali **solidarnost z napadeno Ukrajino**.

24 B. Šuštar, Museums of Education and International Collaboration with Exhibitions: Experiences of Slavic Speaking Europe. <https://www.onderwijsmuseum.nl/files/2017-4-7-dordrecht-sustar-pp1-.pdf?dccc9dcd885>

25 The system of work of the pedagogical museum of Ukraine with different categories of visitors – Kira Stepanovych (Kyiv, Ukraine). <https://www.onderwijsmuseum.nl/symposium-2017>

26 Symposium 2017. https://www.onderwijsmuseum.nl/files/Symposium%202017/14_exhibition_projects_of_the_pedagogical_museum_of_ukraine_the_topic_and_features_of_operation_oleksander_mikhno.pdf

27 Педагогічний музей України — учасник 17 Міжнародного симпозиуму музеїв історії освіти у м. Дордрехті (Нідерланди) | Педагогічний музей України (pmu.in.ua)

28 M. Ribarič, 17. mednarodni simpozij šolskih muzejev na Nizozemskem, *Šolska kronika*, 50-26, 2017, št. 3, str. 429–430.

29 Symposium 2019. <https://skolehistorie.au.dk/om-skolehistorie/netvaerk/smh2019>

30 Українська книга 1917—1921 рр. у фондах Педагогічного музею України, Київ 2017. <https://lib.iitta.gov.ua/715531/>

31 Abstract. https://skolehistorie.au.dk/fileadmin/skolehistorie/Abstract_Oleksandr_Mikhno_Pedagogical_Museum_of_Ukraine.pdf

32 B. Šuštar, Šolski muzeji in digitalizacija. Izzivi šolskih muzejev in zgodovine izobraževanja v času globalizacije in digitalizacije, 18. simpozij, *Šolska kronika*, 52-28, 2019, št. 1-2, str. 256–273, posebej 259, 261.

no. Dopisovanje po e-pošti z dr. Oleksandrom Mikhno, ki ga je 23. februarja še spremljalo upanje za mir, sva nadaljevala tudi kasneje z izmenjavo informacij. Tako sem mu posredoval povezavo do Ukrajini namenjenega študijskega srečanja marca 2022 v Slovenski matici³³ ter pesem *Kozaška дума ukrajinska* iz študentskega lista *Vesna* 1892. To pesem smo predstavili tudi na marca 2022 odprti novi stalni razstavi. Najdemo jo med pedagoškim/mladinskim tiskom, če pri obdobju 1848–1918 odpremo predal z napisom Dobri spisi pospešujejo dobro vzgojo.³⁴ Podobno sva si dopisovala o slovenskem prevodu ukrajinskih pesmi *Kobzar: izbrane pesmi Tarasa Ševčenka z zgodovinskim pregledom Ukrajine in pesnikovim življenjepisom*, ki so izšle v Ljubljani, pri Katoliški bukvarni 1907. Knjiga, ki je z dodanimi uvodi izšla v ponatisu leta 2007, je kot oblika solidarnosti dostopna tudi na spletu.³⁵ Prevajalec je bil duhovnik Josip Abram Trentar (1875–1938), rojen v Štanjelu, zato imajo tam kot vidno slovensko-ukrajinsko povezavo njegov in Ševčenkov spomenik. Te informacije in kulturne povezave so kolegi iz Pedagoškega muzeja delili tudi na svoji strani na Facebooku.

Kot kažejo spletni zapisi, so muzejski kolegi iz Kijeva radi sprejemali oblike solidarnosti npr. iz muzejev v Nürnbergu in Gabrovem.³⁶ Na pobudo nemških kolegov iz Schulmuseum Nürnberg/Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg (Mathias Rösch) smo v povezavi Slovenskega šolskega muzeja (Branko Šuštar), nizozemskega muzeja izobraževanja Nationaal Onderwijsmuseum, Dordrecht (Jacques Dane), baskovskega muzeja izobraževanja Museo de la Educación de la Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatearen Hezkuntzaren Museoa (Luis Mª Naya Garmendia) in Univerze Luxembourg (Karin Priem, tedaj predsednice ISCHE) 6. aprila 2022 pripravili **spletno solidarnostno konferenco šolskih muzejev** (Ukraine-Solidarity-Conference School Museum).³⁷ Za spletno konferenco so s protihackersko zaščito na ZOOM platformi tehnično poskrbeli nemški kolegi iz Schulmuseum Nürnberg/Universität Erlangen-Nürnberg, vodil jo je Mathias Rösch. Naš muzej je prispeval predstavitev predavatelja dr. Oleksandra Mikhna (Pedagoški muzej Ukrajine), ki je govoril o njihovem muzeju, delovanju v izrednih razmerah, pomenu digitalizacije v šolstvu in kulturi. Konferenco je v veliko zadovoljstvo kolegov iz Kijeva spremljalo okoli 60 sodelavcev pedagoških in drugih muzejev ter raziskovalcev zgodovine izobraževanja iz 19 držav na več celinah. Mednarodni udeleženci konference so sodelovali z vprašanji in komentarji, ki so bili zelo pozitivni do srečanja in solidarni z ukrajinskimi kolegi.

33 Izjemnost ukrajinske zgodovine in kulture, 24. 3. 2022. <http://www.slovenska-matica.si/events/4600/>; <https://www.youtube.com/watch?v=yFvCNJLVmeQ>

34 *Vesna*, 1, št. 3–4, 15. 5. 1892, naslovnica, Dobroslav (ps), *Kozaška дума ukrajinska*.

35 T. Ševčenko, *Kobzar*, 2007. <https://www.druzina.si/flip/revije/praznicna-druzina/1/64i/mobile/index.html>

36 Solidarity with Ukraine. Action in support of Ukraine in Nuremberg. <http://pmu.in.ua/news/solidarity4/>; <http://pmu.in.ua/news/solidarity4-2/>

37 <https://www.um.es/muvhe/2022/04/ukraine-solidarity-conference-school-museums-of-the-world/>

Dr. Oleksandr Mikhno predstavlja razmere in muzej v Kijevu. Spletna solidarnostna konferenca šolskih muzejev, 6. aprila 2022 (fotografija zaslona).

Solidarnost s temo o zgodovini izobraževanja v Ukrajini. Na vojne razmere v Ukrajini sta ob vходу v Slovenski šolski muzej od začetka aprila 2022 simbolično opozarjala obiskovalce tudi ukrajinska panoja z razstave Poti izobraževanja v slovanskem svetu, zapis o zgodovini šolstva v Ukrajini in ilustracija sodobne stiske muzejev, šolstva in vse Ukrajine.

Sodelovanje pri spletnih znanstvenih srečanjih. Muzejski kolegi iz Ukrajine kljub omejenim možnostim sodelujejo na spletni način pri mednarodnih temah in se vključujejo predvsem v spletne oblike srečanj. Tako so sodelovali na konferenci **ISCHE 43** v Milanu,³⁸ ki povezuje v obliki stalne letne konference raziskovalce zgodovine izobraževanja z univerz, inštitutov ter muzejev. Konferenca je potekala od konca avgusta do septembra 2022 na temo zgodovine izobraževalnih tehnologij *Histories of Educational Technologies: Cultural and Social Dimensions of Pedagogical Objects*, udeležili so se njenega spletnega dela. Oleksandr Mikhno (Pedagogical Museum of Ukraine) je 5. septembra 2022 vodil sekcijo **A3 ONLINE 01.1 Educational Media Time** ter predstavil historični

³⁸ ISCHE 43. <https://convegni.unicatt.it/ische43>

Solidarnostna tema o zgodovini šolstva v Ukrajini, razstava v kotu ob vhodu v Slovenski šolski muzej, aprila 2022 (hrani SŠM, fototeka, foto Branko Šuštar).

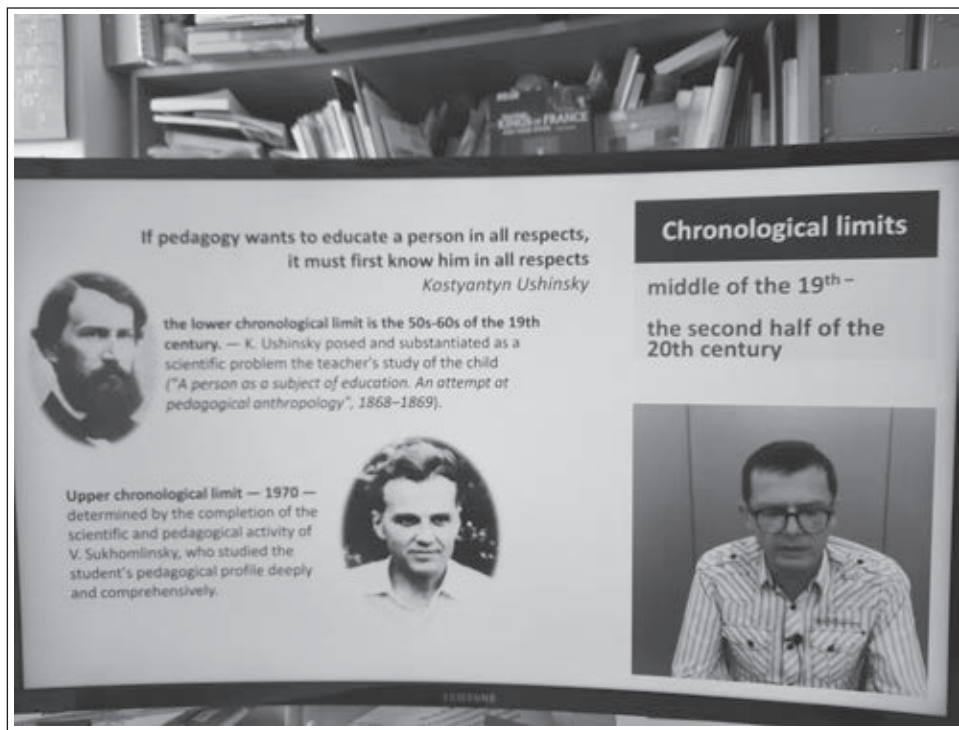
pogled na pedagoški profil ukrajinskih študentov od sredine 19. stol. do 1970 (The Phenomenon of the Pedagogical Profile of a Student: from Ushinsky to Sukhomlinsky).³⁹ S temo proučevanja osebnosti učencev se je avtor raziskovalno že ukvarjal,⁴⁰ posebej s pedagogom V. Sukhomlynskym,⁴¹ v letu 2020 pa je izdal v ukrajiniščini obsežno monografijo Fenomen pedagoških značilnosti študenta: od Ušinskega Sukhomlynskega. Za večjo dostopnost ima knjiga, ki je dostopna tudi na spletu, še angleški povzetek (str. 366–372), pa tudi iz zgodovinskih virov zbrane različne tematske priloge.⁴²

39 ISCHE 43, Programma, str. 45. <https://convegni.unicatt.it/ische43-Programma%20olsche%2029-08.pdf>

40 Pedagogical profile of a pupil: occurrence vs phenomenon, 2019. <https://philpapers.org/rec/MIKPP0-2>

41 O. P. Mikhno, Vasyl Sukhomlynsky's heritage in the Internet space: online projects of the Pedagogical Museum of Ukraine and V. O. Sukhomlynskyi SSPL of Ukraine, *Innovatyka u vykhovanni*, iss. 12, pp. 175–182, 2020. <https://doi.org/10.35619/iuu.vi12.286> (v ukrajiniščini)

42 *Феномен педагогічної характеристики учня: від Ушинського до Сухомлинського* : монографія / Олександр Міхно. Вінниця : Видавець ФОП Кушнір Ю. В., 2020, ISBN 978-617-7721-34-4. https://lib.iitta.gov.ua/724155/1/Міхно-ОП_Монографія.pdf

Predavanje na spletnem delu konference ISCHE 43, Milano, 2022. Dr. O. Mikhno (Pedagoški muzej Ukrajine, Kijev) predstavlja 5. 9. 2022 pedagoške značilnosti ukrajinskih študentov (fotografija zaslona).

Zaradi posebnosti in omejitev v vojnih razmerah Pedagoški muzej v Kijevu poudarja digitalno sodelovanje in se temu precej posveča, kar lahko spremljamo tudi na njihovi spletni strani.⁴³ Tako sta naša kolega iz Kijeva iz Pedagoškega muzeja Ukrajine oktobra 2022 sodelovala na muzejski konferenci Tiflološkega muzeja v **Zagreb** o **kulturi različnosti**⁴⁴ in predstavila njihove spletne pedagoške projekte (O. Mikhno)⁴⁵ in še posebej zgodbe, dostopne z glasovi olimpijskih in paraolimpijskih šampionov (Kira Stepanovych).⁴⁶

Podobno je načrtovano sredi decembra 2022 tudi sodelovanje na konferenci, ki jo na temo spominov na šolo pripravlja **Univerza Macerata: Šole in**

43 Pedagoški muzej Ukrajine. <http://pmu.in.ua>

44 Kultura različnosti: Podzastupljene i ranjive skupine u kulturnom prostoru za vrijeme i nakon pandemije, Zagreb, 2022. http://pmu.in.ua/wp-content/uploads/2022/10/Program-konferencije_zagreb_2022.pdf

45 O. Mikhno, Educational online projects of the Pedagogical Museum of Ukraine.

46 K. Stepanovych, Sukhomlinsky among the stars: accessible tales by the voices of Olympic and paralympic champions. <http://pmu.in.ua/news/uchast-u-mizhnarodnij-konferenciyi-kultura-razlicnosti-zagreb-27-29-10-2022/>

njihove številne preteklosti/The Schools and its many pasts. School Memories between Social Perfection and Collective Representation.⁴⁷ Tudi pri tem sledimo sodelovanju in povezovanju našega muzeja s Pedagoškim muzejem Ukrajine ter z drugimi šolskimi/pedagoškimi muzeji in raziskovalci teh tem. Oleksandr Mikhno na osnovi gradiva iz zbirk Pedagoškega muzeja Ukrajine pripravlja prispevek o nekrologih učiteljev na straneh njihove periodike 20. stoletja.⁴⁸

V letu 2022 je življenje in delo v Ukrajini od konca februarja posebno zahtevno. In nevarno, saj je bila 10. oktobra tudi muzejska stavba, ki stoji v središču Kijeva, deležna silovitega zračnega napada, prav tako tudi središča mnogih mest. Čeprav so svoje gradivo že pred meseci ustrezno zaščitili, so bili poškodovani streha in velika stekla v stavbi. Ni prijetno, ko se v prostorih muzeja po takšnem napadu najdejo tudi razstreljeni kovinski kosi eksplozivnega telesa. Ob vsem se v Pedagoškem muzeju Ukrajine v letu 2022 ob 300. jubileju posebno pozorno posvečajo še pedagoškemu delu njihovega filozofa, pesnika in kulturnika **Grigorija Skovorode (1722–1794)**,⁴⁹ ki je bil širok ustvarjalec in je pisal v latinskem, grškem, ukrajinskem in ruskem jeziku. Njegov spomenik stoji od novembra 2016 tudi v Ljubljani, v mirnem okolju severnega mestnega parka za Bežigradom. Mir želimo tudi Ukrajini in vsej Evropi.

dr. Branko Šuštar

The connections between the Slovenian School Museum in Ljubljana and the Ukraine Pedagogical Museum in Kyiv

The article presents the connections between the Slovenian School Museum in Ljubljana and the Ukraine Pedagogical Museum in Kyiv (Педагогічний музей України, Київ), which in 2014 contributed to a better exhibition presentation of the mathematician Franc Močnik and his textbooks in Ukrainian and Romanian. Cooperation in the international exhibition 'Paths of Education in the Slavic World' (2016), which also made a guest appearance in Kyiv, continued at international meetings with symposia of school museums (Dordrecht 2017; Copenhagen 2019: on the theme of digitalisation). Our museum colleagues from Kyiv have also been present online at other international academic and museum gatherings (2022: ISCHE 43 Milan, Zagreb, Macerata). Digital forms of cooperation facilitated connections even during exceptional conditions (for example, on 6 April 2022 with the solidarity conference of school museums – Ukraine-Solidarity-Conference School Museum) in support of our colleagues in Ukraine and strivings for peace.

47 Memoria scolastica. <https://www.memoriascolastica.it/notizie/eventi/international-conference-school-and-its-many-pasts-school-memories-between-social>

48 O. Mikhno, Obituaries to Teachers on the Pages of Periodicals of the XX Century – based on the materials from the funds of Pedagogical Museum of Ukraine. https://www.memoriascolastica.it/sites/default/files/inline-files/Programma-ConvegnoMEMORIASCOLASTICA_2022_v1-2%20%281%29_o.pdf

49 Skovoroda: 300. http://pmu.in.ua/category/exhibitions/skovoroda_300/